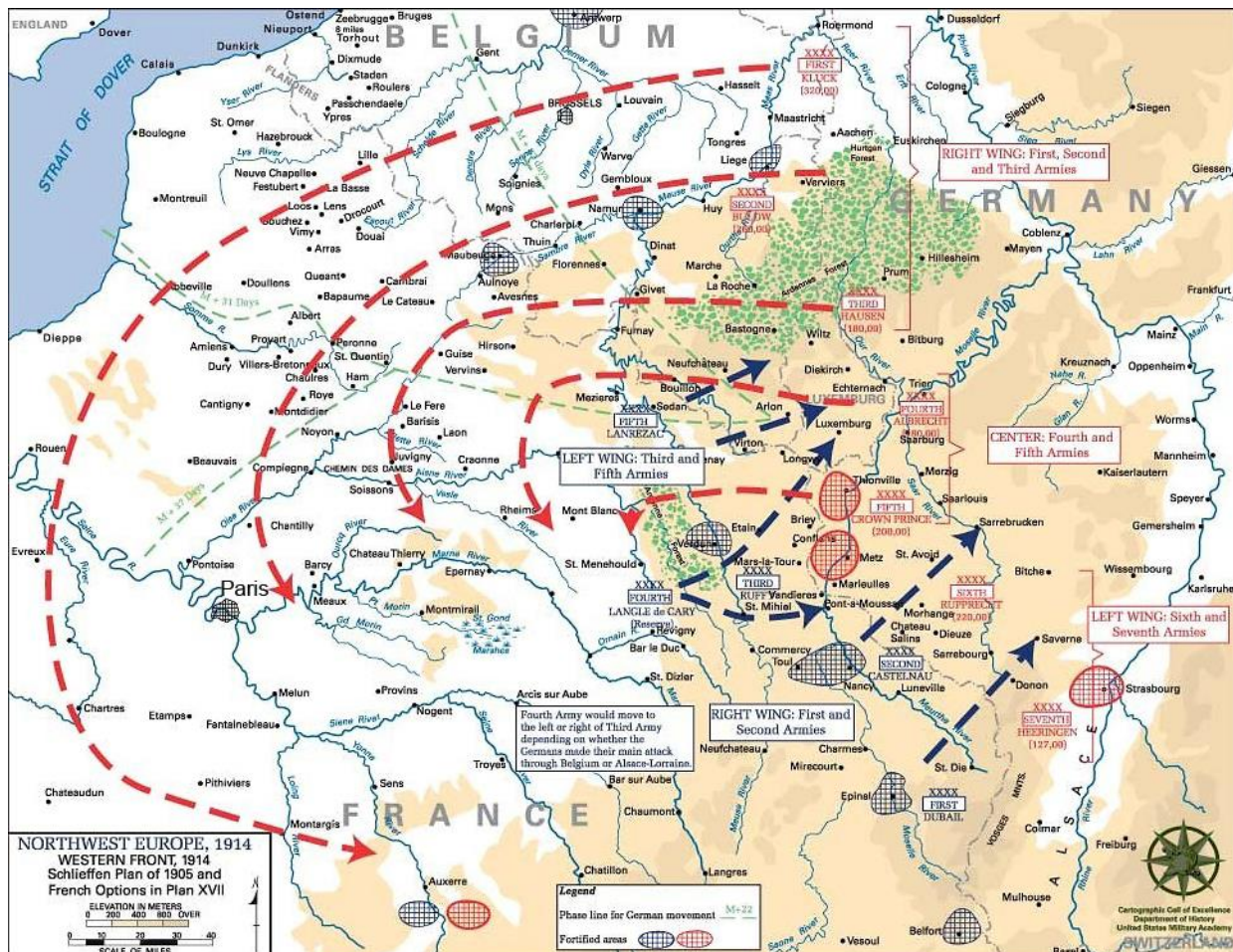

FÖRSTA VÄRLDSKRIGET – KRIGSUTBROTET

Efter mordet så dröjde det en hel månad till Österrike-Ungern förklarade krig mot Serbien (28 juli 1914). I samband med denna krigsförklaring så mobiliserade Ryssland – vilket ledde till tyska varningar och så småningom en tysk krigsförklaring mot Ryssland samt Frankrike. Här är en sammanfattning av den s.k. Svarta Veckan:

- *Den 28 juli förklarade Österrike krig mot Serbien*
- *Den 29 juli försöker Tyskland övertala Ryssland att avbryta, funkar ej*
- *Den 30 juli börjar Ryssland sin allmänna mobilisering*
- *Den 1 augusti förklarar Tyskland krig mot Ryssland*
- *Den 2 augusti Tyska armén marscherar in i Luxemburg*
- *Den 3 augusti förklarar man också krig mot Frankrike*
- *Den 4 augusti förklarar Storbritannien krig mot Tyskland*
- *Den 6 augusti förklarar Österrike krig mot Ryssland*

Nu verkställdes den tyska krigsplanen – *Schlieffenplanen*:

Karta över Schlieffenplanen och Frankrikes Plan 17

Schlieffenplanen (som startade den 4 augusti 1914) blev ett misslyckande – **VARFÖR?**:

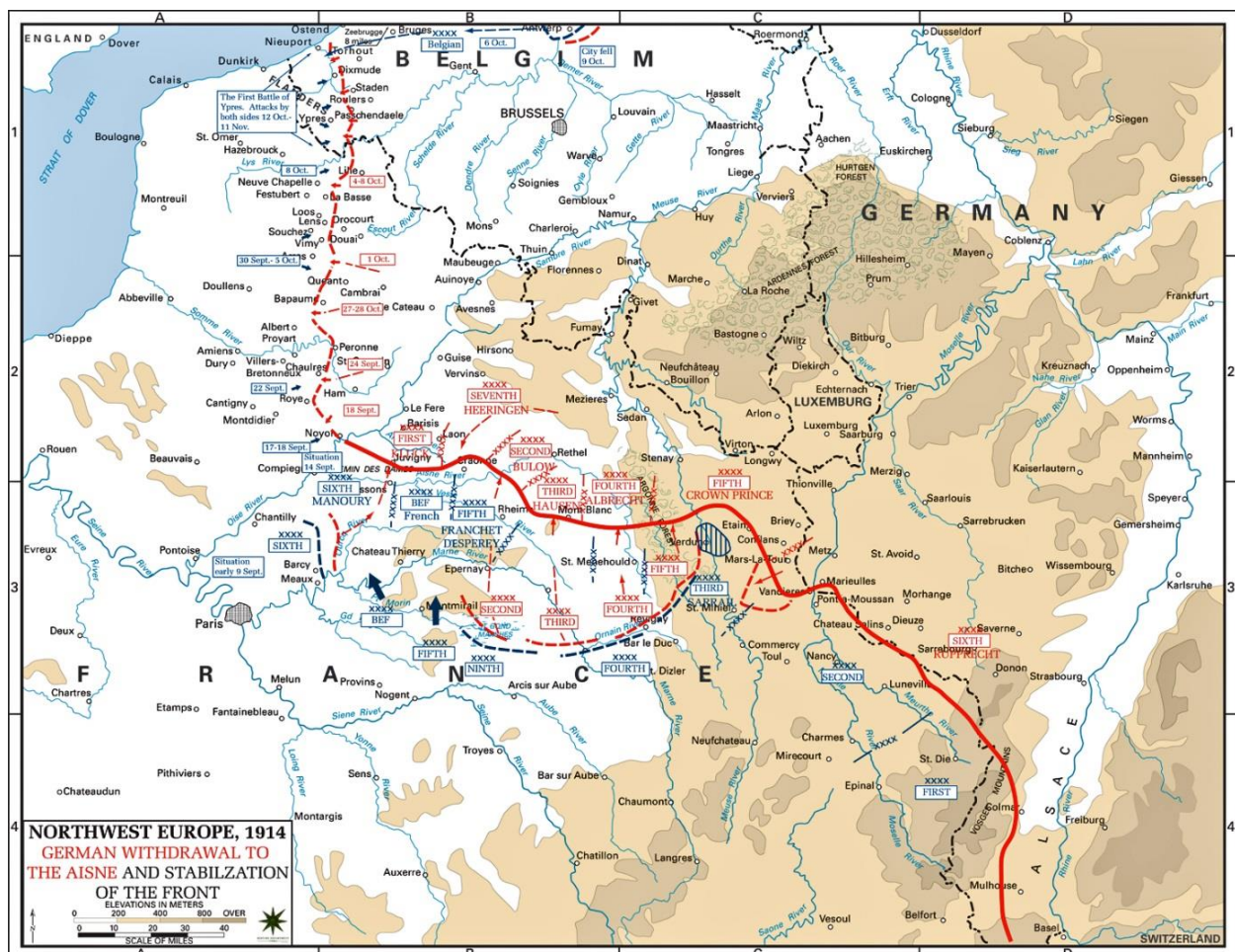
1. *Förändringar av Schlieffenplanen. Den tyska generalstaben förändrade planen precis innan kriget bröt ut – detta försvagade högerflanken*
2. *Belgiens motstånd. Belgien bjöd på hårdare motstånd än Tyskland hade räknat med – detta fördröjde en del av den tyska armén*

3. BEF stoppade upp en del tyska trupper. Den brittiska armén (BEF – British Expeditionary Forces) fördröjde en del av den tyska armén
4. Tyskt logistikproblem. Tyskland fick problem med logistiken (reservtrupper, material, mat, etc...) eftersom vissa trupper avancerade snabbt och andra stoppades upp...
5. Fransk förstärkning. Frankrike övergav Plan 17 efter stora förluster vid den tyska gränsen. Dessa trupper skickades nu till Paris för att försvara huvudstaden mot det tyska anfallet ifrån nordöst
6. Rysk snabb mobilisering. Ryssland mobiliserade betydligt snabbare än vad den tyska generalstaben hade räknat med. De ryska trupperna anföll östra Tyskland (Ostpreussen). Tyskland tvingades skicka förstärkningar från västfronten till Ostpreussen. Över 100 000 man skickades vilket ytterligare försvagade den högra flanken

VÄSTFRONTEN

ÖSTFRONTEN

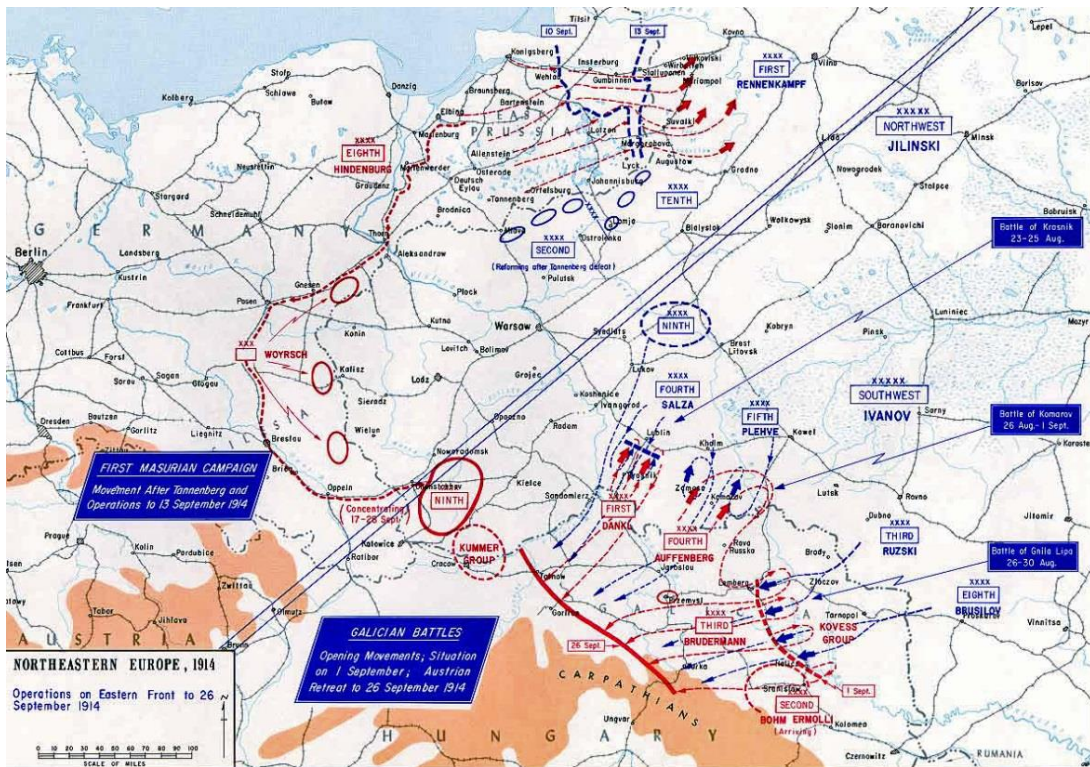
1914 – VÄSTFRONTEN: Det tyska anfallet hade tidigt vissa framgångar men stoppades snart upp. Den franska krigsplanen Nummer 17 blev en katastrof. Efter ett par månader så stannade den tyska attacken upp och båda sidor började gräva skyttegravar. Snart så fanns det ett nät av skyttegravar från Nederländerna i norr till Schweiziska gränsen i söder:

Karta över västfronten 1914 då skyttegravskriget först etablerades

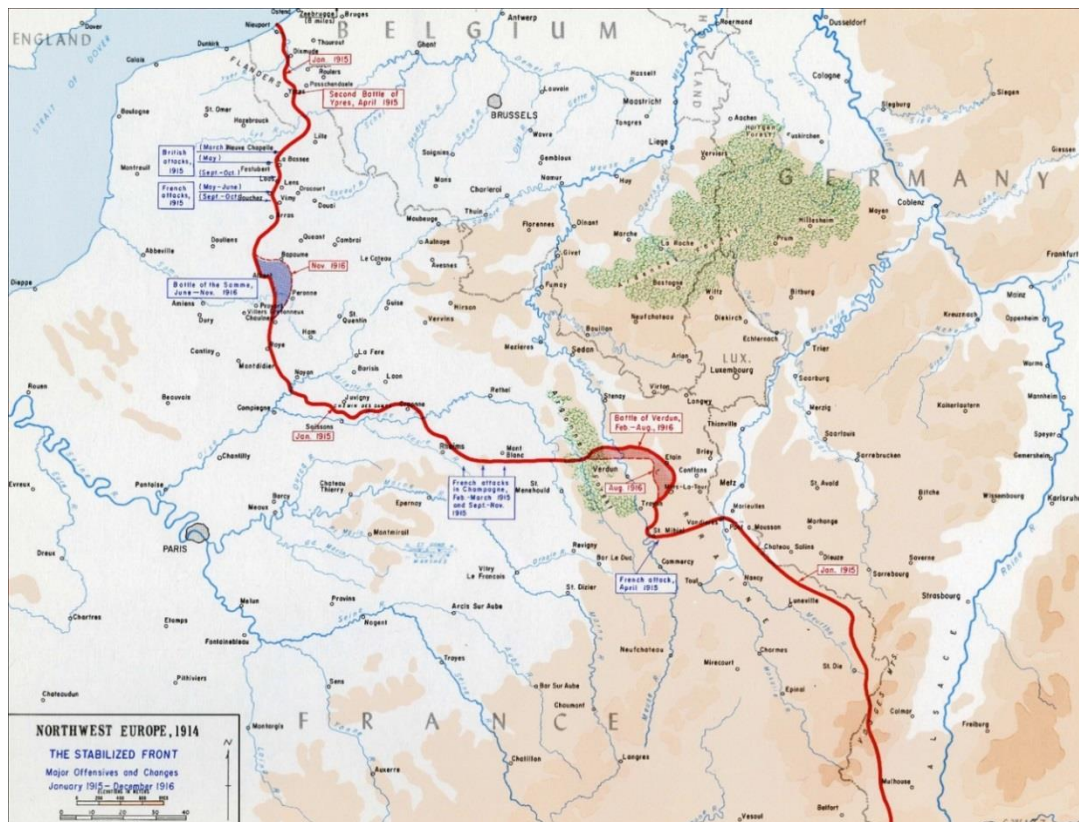
1914 – ÖSTFRONTEN: Rysk attack i Ostpreussen kom tidigt men blev efter ett par problem en rysk katastrof. Vid **Tannenberg** och de **Masuriska sjöarna** utspelade sig två stora slag som Ryssland förlorade. Utav 150 000 man återvände endast 10 000 till Ryssland. Samtidigt genomfördes komplicerade strider och

rörelser mellan de ryska och österrikisk-ungerska arméerna i Galizien. I slutet av september tvingades österrikarna retirera till Karpaterna efter att armén förlorat 400 000 man. Då var det österrikiska nederlaget nära.

Karta över de ryska anfällen på östfronten i Ostpreussen och Galicien 1914

1915 – VÄSTFRONTEN: Dödläge – små offensiver – stora förluster. I USA spreds mycket **anti-tysk propaganda**. Sänkningen av passagerarfartyget **Lusitania** (med flera hundra amerikanska passagerare) 1915 strax utanför den irländska sydkusten kom att användas flitigt i den anti-tyska kampanjen (eftersom det var en tysk ubåt som sänkte fartyget). Ett av resultaten av de internationella fördömandena var att Tyskland begränsade sin ubåtskrigsföring

Karta över västfronten 1915 och 1916 med Verdun och Somme markerade

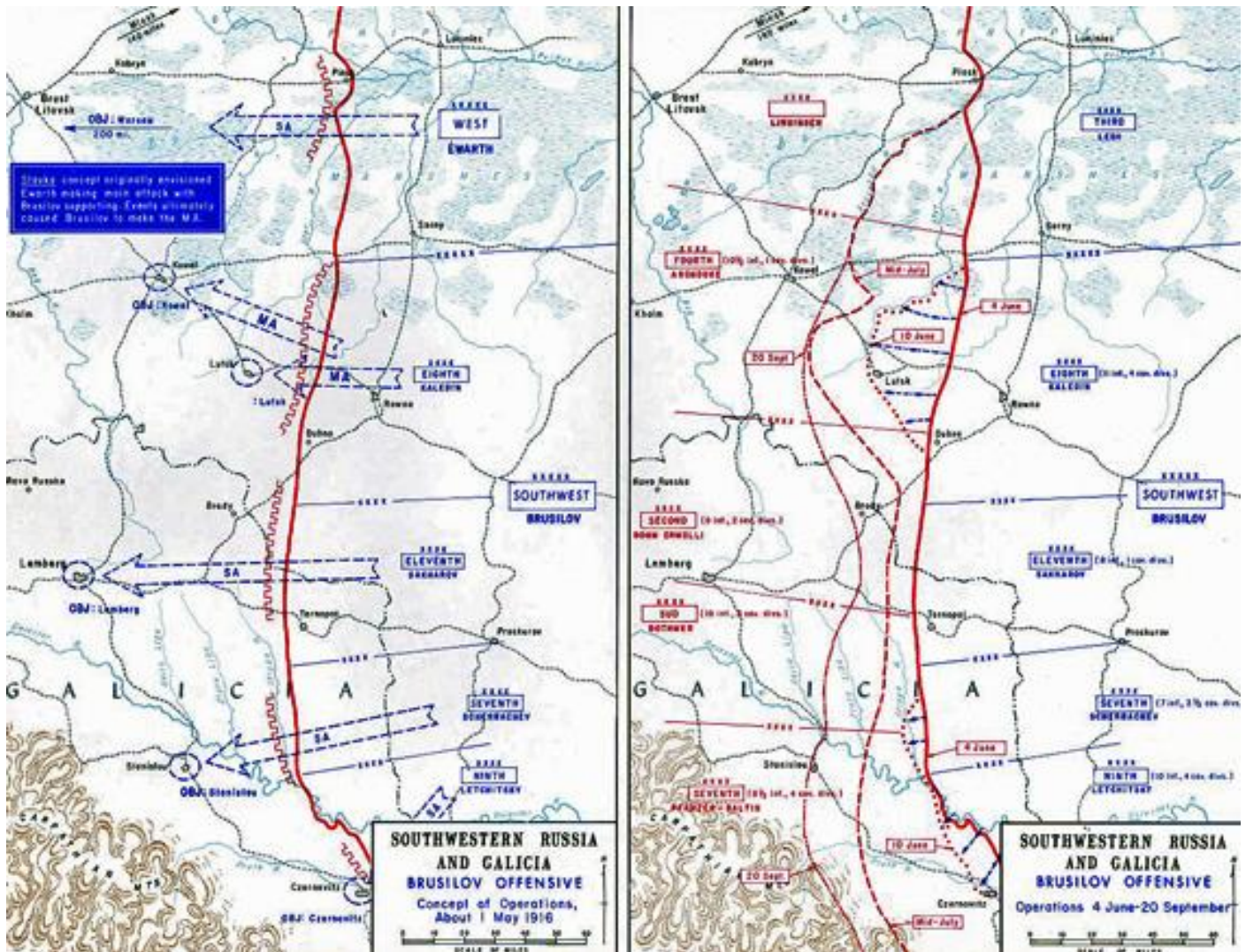
1916 – VÄSTFRONTEN: VERDUN. Detta var en tysk jätteoffensiv som påbörjades i februari och varade till december 1916. I juli hade över 700 000 man dödats eller sårats. **SOMME** var en brittisk jätteoffensiv som varade från juni till november 1916. Under attackens första dag så förlorade Storbritannien 57 470 män (över 19 000 döda) medan Tyskland förlorade 185 män. I november så var de sammanlagda förlusterna över 1 miljon män ändå innebar ingen av dessa offensiver några territoriella förändringar. Vissa historiker påstår dock att offensiverna var viktiga eftersom man testade nya vapen och nya taktiker samt att dessa slag decimerade en stor del av den tyska officerskåren.

1915 – ÖSTFRONTEN: Efter att Österrike-Ungern fått förstärkningar från den tyska armén så kunde de börja tränga tillbaka Ryssland på samtliga fronter – genom Karpaterna och genom Polen. Till skillnad från västfrontens skyttegravsrigg, förblev kriget på östfronten relativt rörligt under hela första världskriget.

Karta över östfronten 1915 – tysk motoffensiv

1916 – ÖSTFRONTEN: I mars så inledde Ryssland en dåligt organiserad offensiv runt sjön **Narosh** (i närheten av Vilnius). Orsaken till denna offensiv var att avlasta Verdun. I början av juni så startar nästa ryska storoffensiv – den s.k. Brusilovoffensiven. Denna offensiv är en avlastning för Verdun och den nyss påbörjade brittiska offensiven vid Somme. Den var betydligt bättre planerad och de ryska trupperna tränger långt in i Galicien. På bara några veckor hade de tagit över 70 000 fångar men i augusti stannade offensiven av. Ryssland saknade dels resurser: reservförband och mat samt en del av offensiven hade inte fungerat som den skulle beroende på ett par kritiska ryska officerare som försökte ändra planen under ledning av General Ewarth. Österrike-Ungerns krigföring hade varit svag och den Österrikiska armén hade nästan gett upp då de fick tyska förstärkningar. Detta innebar att Österrike-Ungern fortsatte kriget och så småningom gick till motoffensiv.

Karta över östfronten 1916 - Brusilovoffensiven

Karta över Vimy Ridge

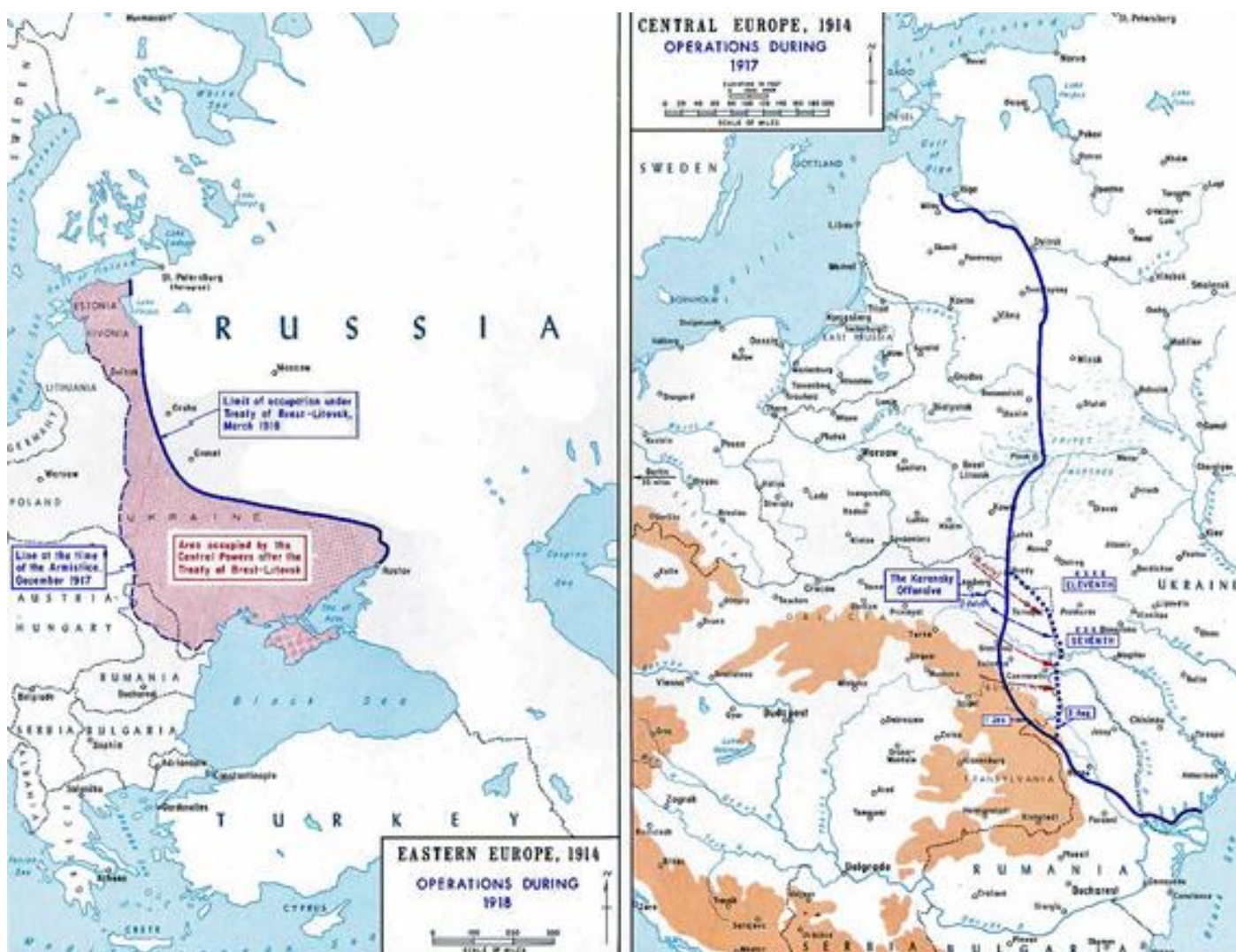
1917 – VÄSTFRONTEN: Fransk offensiv (under General Nivelle) – **KATASTROF!** Ledde till spridda franska myterier. General Pétain ersatte General Nivelle. I april så ansluter sig USA till kriget på Storbritanniens och Frankrikes sida. Varför?

1. **Anti-tyska stämningar** i USA (speciellt efter sänkningen av Lusitania 1915)
2. **Återupptagande av det oinskränkta tyska ubåtskriget 1917.** Efter att ha begränsat sin ubåtskrigsföring så satsade Tyskland åter på att försöka isolera Storbritannien genom ett oinskränkt ubåtskrig
3. **Zimmermanntelegrammet** – Tyskland föreslog att Mexiko skulle sluta upp på tysk sida (och därmed kunna återfå förlorade områden i södra USA). Storbritannien lyckades fånga upp detta telegram och avkoda det. Sedan sände de resultatet till den amerikanske presidenten...
4. **Ekonomi** – USA hade ett omfattande ekonomiskt utbyte med Storbritannien.

Slaget vid **Vimy Ridge** (eller "Slaget vid Arras") var en begränsad men viktig brittisk (kanadensisk) seger.

1917/1918 – ÖSTFRONTEN: Den ryska februarirevolutionen försvagade den ryska insatsen i kriget. Den nya provisoriska regeringen beslutade sig för att fortsätta kriget. I juni så avancerar ryska trupper återigen i Galicien (den s.k. Kerenskyoffensiven). Denna offensiv slutar med en katastrof. De ryska trupperna blir kraftigt tillbakatryckta. Nederlaget leder till ökad oro i landet och i Petrograd så utbryter den s.k. **Julirevolten**. Efter ett kupp försök av General Kornilov så får de bolsjevikiska Röda Gardena möjlighet att försvara Petrograd och samtidigt beväpna sig. Ett par månader senare så griper Bolsjevikerna makten (oktoberrevolutionen – november enligt den Gregorianska kalendern). I slutet av 1917 så slöt Ryssland ett vapenstillestånd med Tyskland. Efter en kortare tysk offensiv i början av 1918 så slöt de sedan **fred i Brest-Litovsk** (mars 1918). Kriget var över för rysk del med stora förluster både i människoliv och territorium. I utbyte mot fred på östfronten gav Ryssland upp Finland, Polen, Ukraina, Vitryssland och Baltikum, motsvarande hälften av sina europeiska territorier och med detta cirka 75 % av sina tunga industrier, samt landet söder om Kaukasus (Transkaukasus, nuvarande Armenien, Azerbajdzjan och Georgien). Ryssland blev också skyldigt ett krigsskadestånd på 6 miljarder guldmärk...

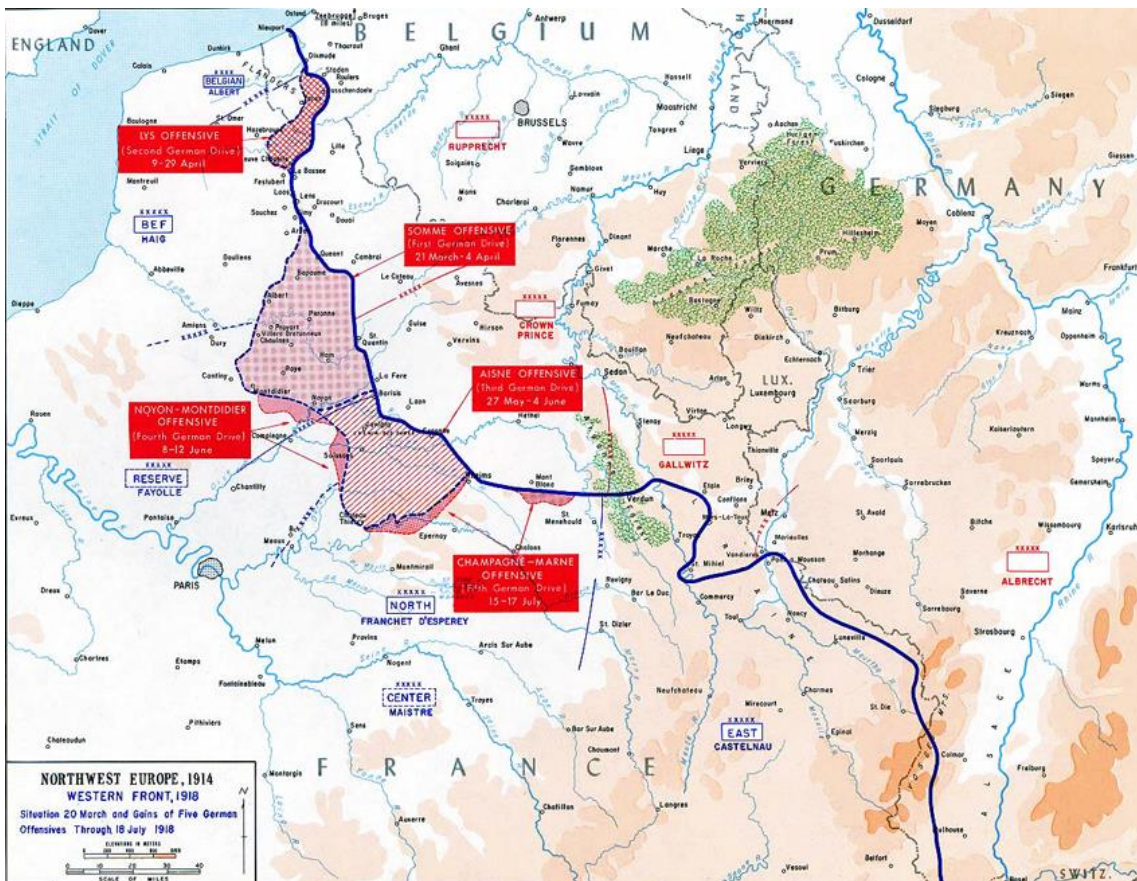
Rysslands tillbakadragande från kriget innebar en försvagning av ententens styrkor men det amerikanska deltagandet innebar samtidigt en viss förstärkning... Ändå blev 1917 ej avgörande eftersom amerikanerna sände för få trupper.

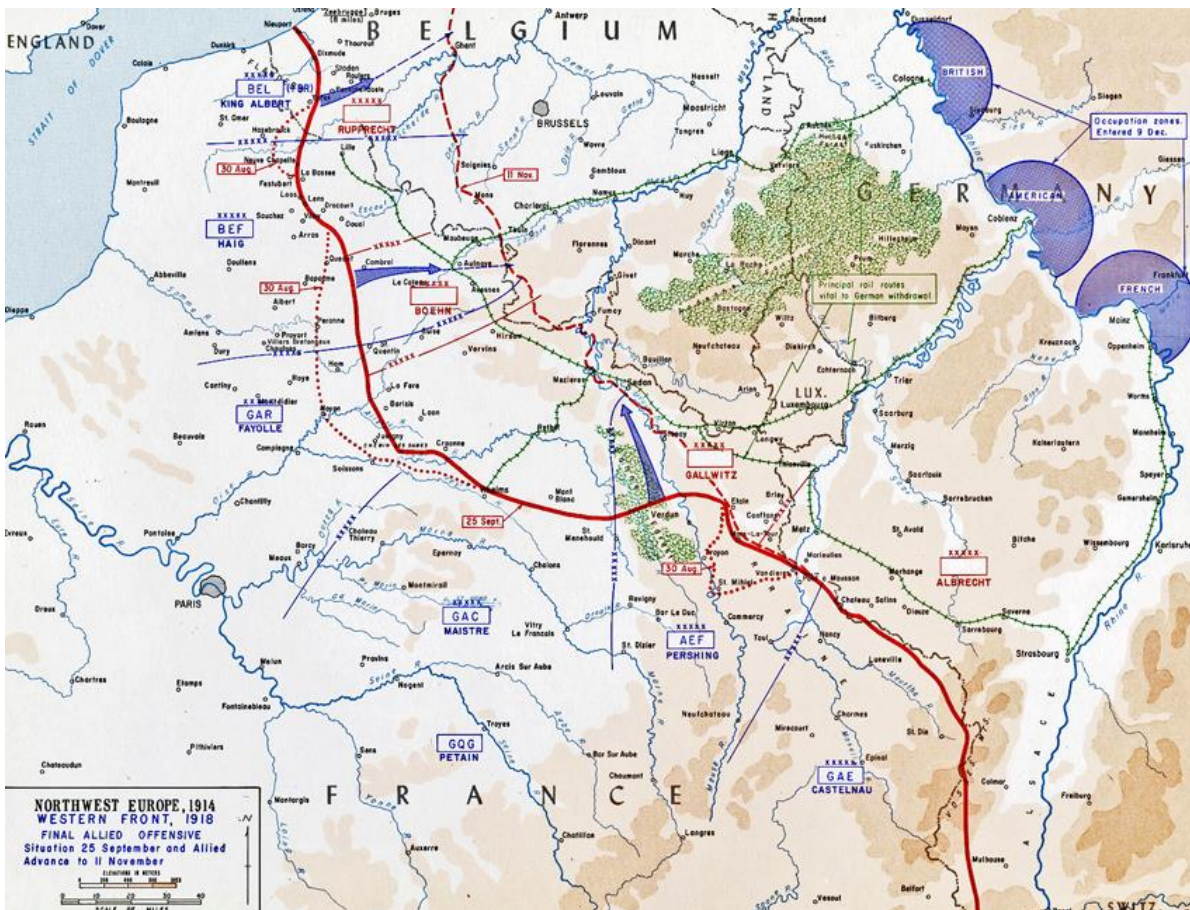
Karta över östfronten 1917-18 – med bl.a. den s.k. Kerenskyoffensiven

1918 – VÄSTFRONTEN: I januari så presenterade President Wilson 14 punkter för fred. Blockaden av de tyska hamnarna hade skadat den tyska ekonomin och nu började USA sända fler trupper. Tyskland satsade därför allt på en sista storoffensiv – **Ludendorffoffensiven**. I början lyckades denna offensiv men snart så hamnade man återigen i ett dödläge. I augusti så tvingades den tyska armén retirera. Den allierade armén var

större, bättre utrustad och hade tillräckligt med mat De hade också stöd av stridsvagnar, flygplan och ett modernt artilleri...

Karta över de tyska offensiverna på västfronten under den första hälften av 1918

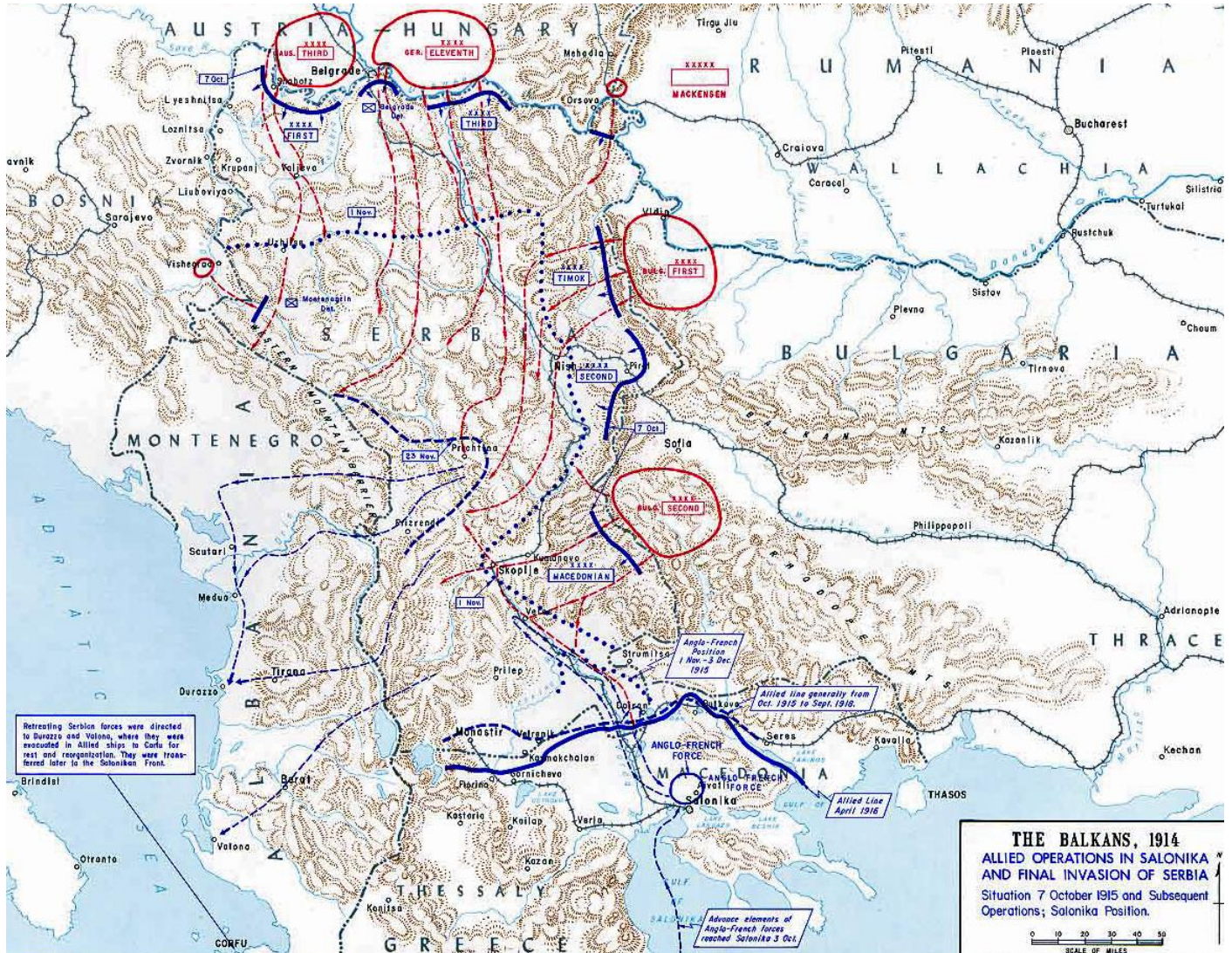

Karta över den avslutande motoffensiven på västfronten 1918

ANDRA FRONTER

BALKAN 1914-1918

Balkanfronten: I augusti 1914 ryckte den österrikisk-ungerska armén in i Serbien. Geografin underlättade dock för försvararna. Det första anfallet misslyckades men efter ett nytt anfall i september kunde efter förhållandevis svåra förluster Belgrad ockuperas i december. Den serbiska armén gick till motanfall och kunde innan jul kasta ut den österrikiska armén ur landet. Efter att Bulgarien 1915 anslutit sig till centralmakterna anfölls Serbien på nytt av tyska och österrikiska trupper. Den serbiska armén tvingades retirera ända till Albanien och hela Serbien ockuperades.

Okkupationen varade ända till hösten 1918 när en brittisk-fransk expeditionskår från Salonika kunde tvinga Bulgarien till fredsförhandlingar. Rumänien anslöt sig 1916 till ententen men besegrades snabbt av centralmakterna och tvingades till fred 1917.

ITALIEN 1915-1918

Italienfronten: Italien var till en början neutralt. Ententen hade då erbjudit Italien en del gamla habsburgska områden i Sydtyrolen samt områden runt den Adriatiska kusten. Eftersom Frankrike och Italien tidigare träffat en överenskommelse om kolonierna i Nordafrika så var det inte svårt för landet att byta partner 1915 - från trippelliansen till trippelententen. I maj 1915 förklarade Italien krig mot Österrike-Ungern.

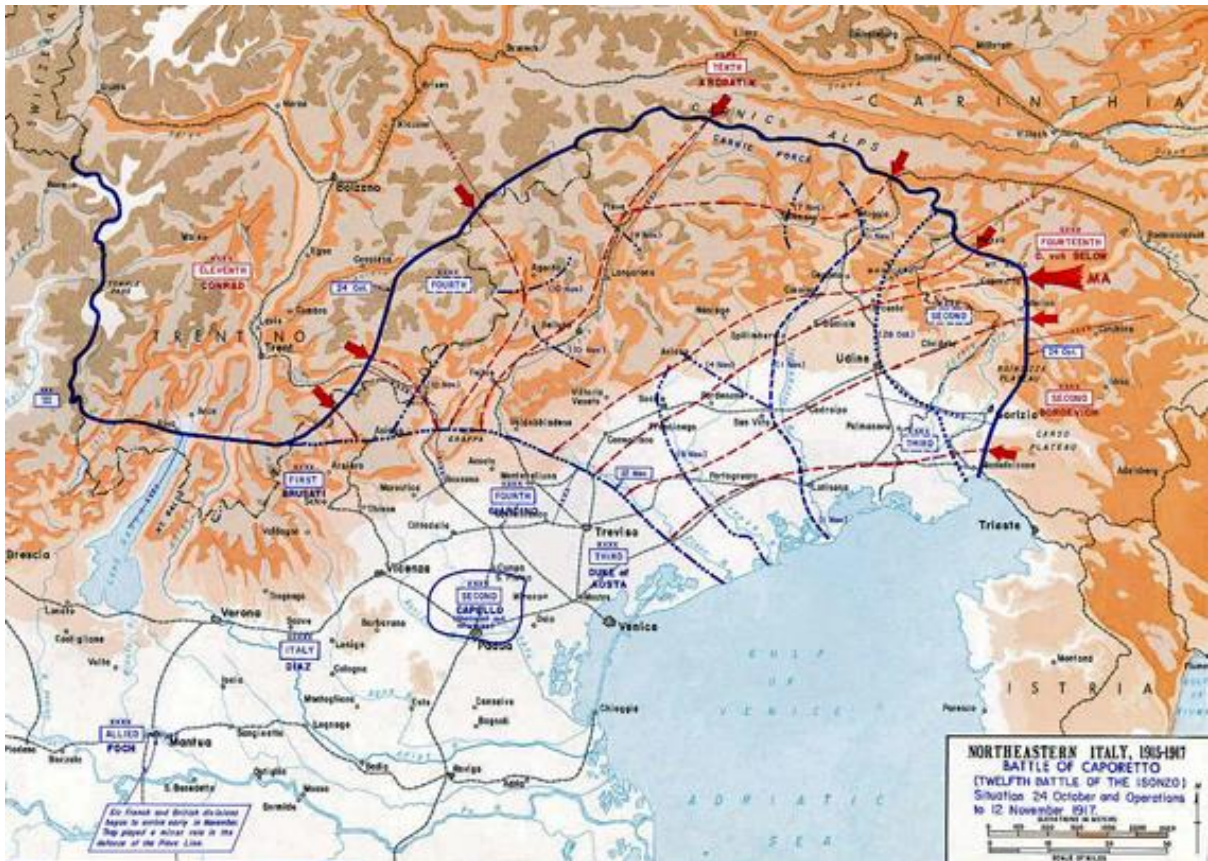
Den italienska kampanjen inleddes med en attack längs floden Isonzo (i nordvästra Italien).

De österrikisk-ungerska trupperna hade sin armé i ett par bergiga defensiva positioner. Landskapet gjorde att ett ganska litet antal försvarare hade full kontroll över floden. Trots stora förluster kunde inte italienerna mer än tillfälligt rycka framåt. Mellan juni 1915 och augusti 1917 försökte de italienska trupperna bryta dödläget 11 gånger – utan resultat.

Karta över fronten vid floden Isonzo 1915-1917

1917 lyckades centralmakterna tvinga tillbaka den italienska armén via slaget vid Caporetto (nära Kobarid i dagens Slovenien). Italienerna led stora förluster (över 300 000 man), moralen blev allt sämre och dessutom saknade man ammunition. Det var mycket nära att Italien gav upp. General Armando Diaz tog över befälet av den italienska armén. Med viss hjälp av franska och engelska divisioner lyckades de stabilisera fronten vid floden Piave. Österrike-Ungern gjorde ett försök att bryta igenom vid Piave i juni 1918. Attacken misslyckades och den österrikisk-ungerska armén var tvungen att gå tillbaka till sina gamla positioner efter att ha förlorat över 190 000 män. Därefter var dubbelmonarkins anfallskraft uttömd.

Karta över den österrikisk-ungerska-tyska attacken via Caporetto 1917

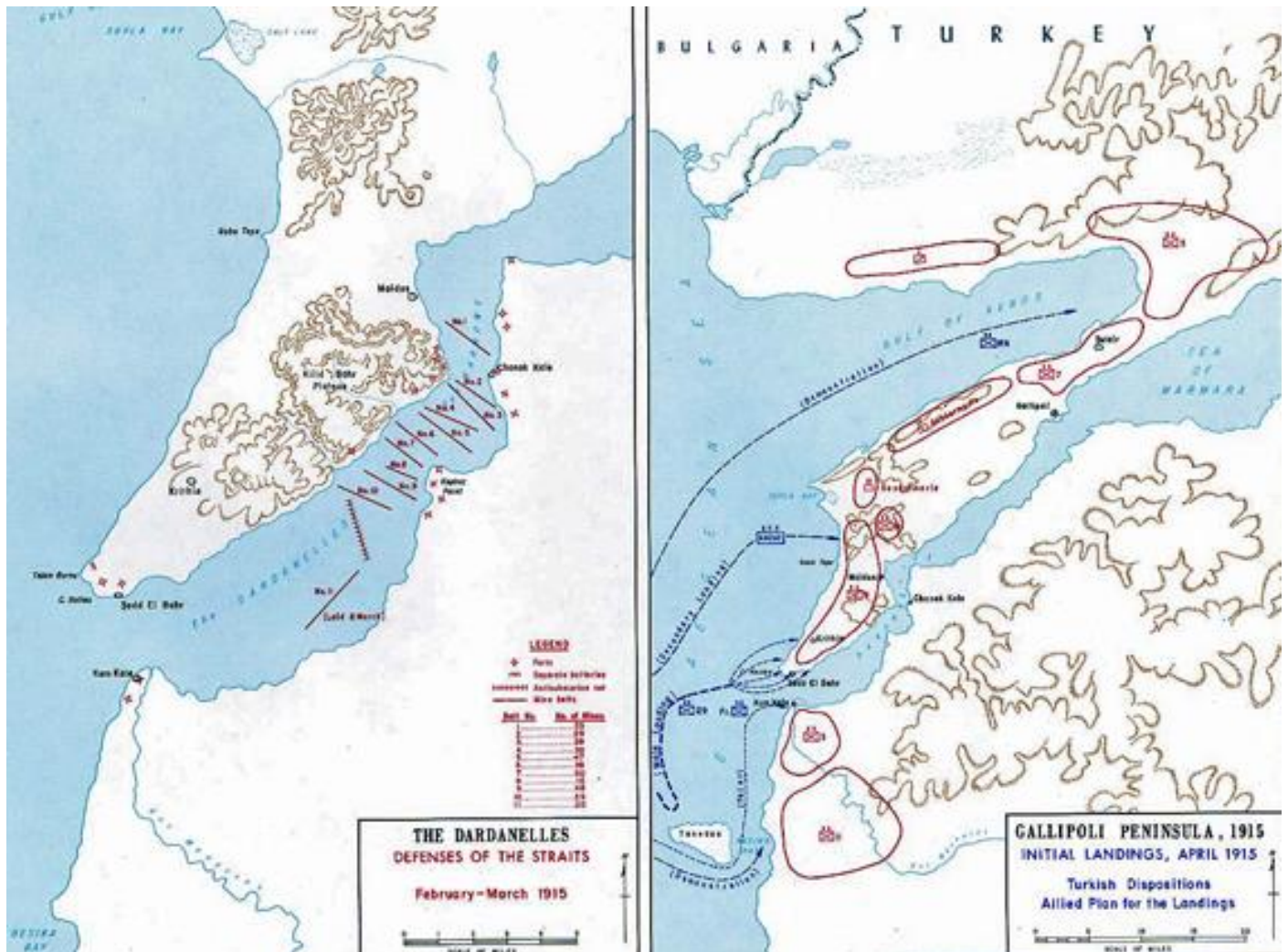
Under slaget vid Vittorio Veneto i slutet av oktober 1918 kunde italienarna bryta igenom varefter den österrikisk-ungerska armén föll samman liksom strax därefter hela kejsardömet.

Karta över slaget vid Vittorio Veneto i oktober 1918

OSMANSKA FRONTERNA - TURKIET

Osmanska fronten: Det osmanska riket anslöt sig till centralmakterna efter att ett hemligt avtal om osmansk-tysk allians skrevs under 2 augusti 1914. Osmanska riket hotade i och med detta Ryssland i norr samt den brittiska Suezkanalen och britternas handel med Indien, Iran och Egypten i söder. Kriget kom att utkämpas i Armenien, Persien, Mesopotamien (Irak), i Mellersta Östern och dagens Turkiet (**Gallipoli** 1915).

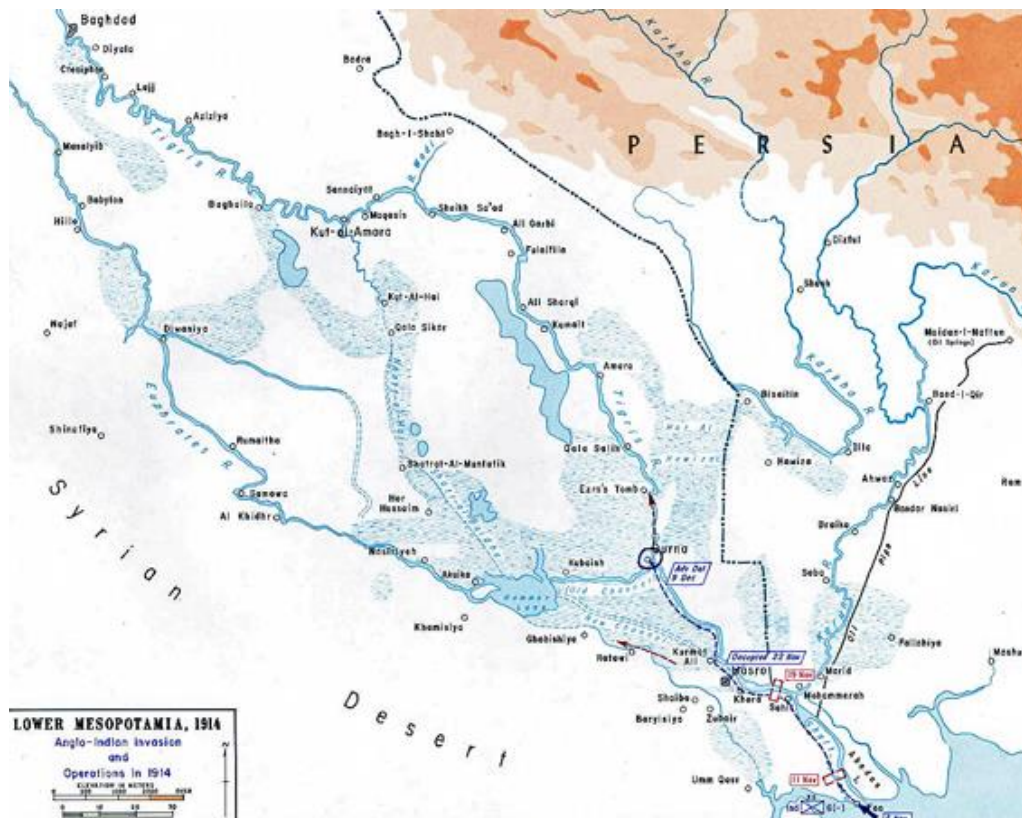
Karta över slaget vid Gallipoli och Dardanellerna 1915

MESOPOTAMIEN 1914-1918

Den mesopotamiska kampanjen var en kampanj i Mellanöstern som utkämpas mellan ententen, soldater från den brittiska Raj (mestadels indiska soldater) och Osmanska riket.

Brittiska och turkiska intressen i området: Det brittiska intresset var att skydda oljeraffinaderiet i Abadan och att försvara sina allierade i området (Persien och Kuwait). Det Osmanska målet var att försöka behålla ett status quo. Kort efter att kriget bröt ut i Europa så skickade den brittiska en militär styrka för att skydda Abadan, ett av världens tidigaste oljeraffinaderier. Britterna använde inte mycket olja i början av kriget, men de hade börjat bygga krigsfartyg som skulle drivas med olja istället för kol 1912 så oljeraffinaderiet var inte oviktigt.

Brittisk ockupation 1914-1915: 1914 attackerade en brittisk styrka och tog det turkiska fortet vid Fao. Två veckor senare ockuperade de brittiska trupperna staden Basra. År 1915 beordrades den brittiska generalen Townshend att avancera till Kut eller Bagdad om möjligt. Det Osmanska Riket skickade en gammal tysk general, baron von der Goltz, att ta kommandot över den osmanska armén och försvara området...

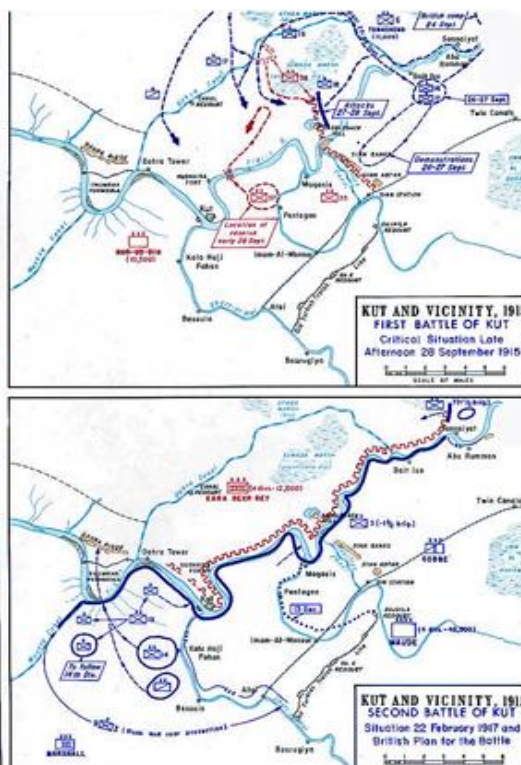

Karta över det brittiska anfallet vid Fao och utvecklingen av kriget i Mesopotamien 1914-15

Belägringen av Kut 1915-1916: Att försvara Kut i stället för att dra sig tillbaka till Basra var ett dyrt brittiskt misstag. Kut omringades och även om det kunde försvaras så var logistiken avskuren. De kunde ej

Karta över slagen och belägringen av Kut 1915 / 1917

få något reservmaterial och ingen reservproviant. De turkiska styrkorna byggde upp sina linjer runt landsidan av Kut och de byggde befästa positioner nere floden som skulle se till att parera varje försök att rädda Townshend.

Britterna gjorde tre försök att bryta belägringen men varje försök misslyckades. Townshend tvingades kapitulera den 29 april 1916. Han och hans 8000 soldater blev nu det osmanska rikets fångar. Detta var ett mycket förödmjukande nederlag för den brittiska armén.

Det hade gått många år sedan en så stor trupp brittiska soldater hade behövt kapitulera till en fiende. Denna förlust kom bara fyra månader efter det brittiska nederlaget i slaget vid Gallipoli. Nästan samtliga brittiska officerare som misslyckats med att försöka rädda Townshend befriades från sina militära uppgifter som befälhavare. Turkarna hade visat en styrka i att hålla defensiva positioner mot överlägsna styrkor.

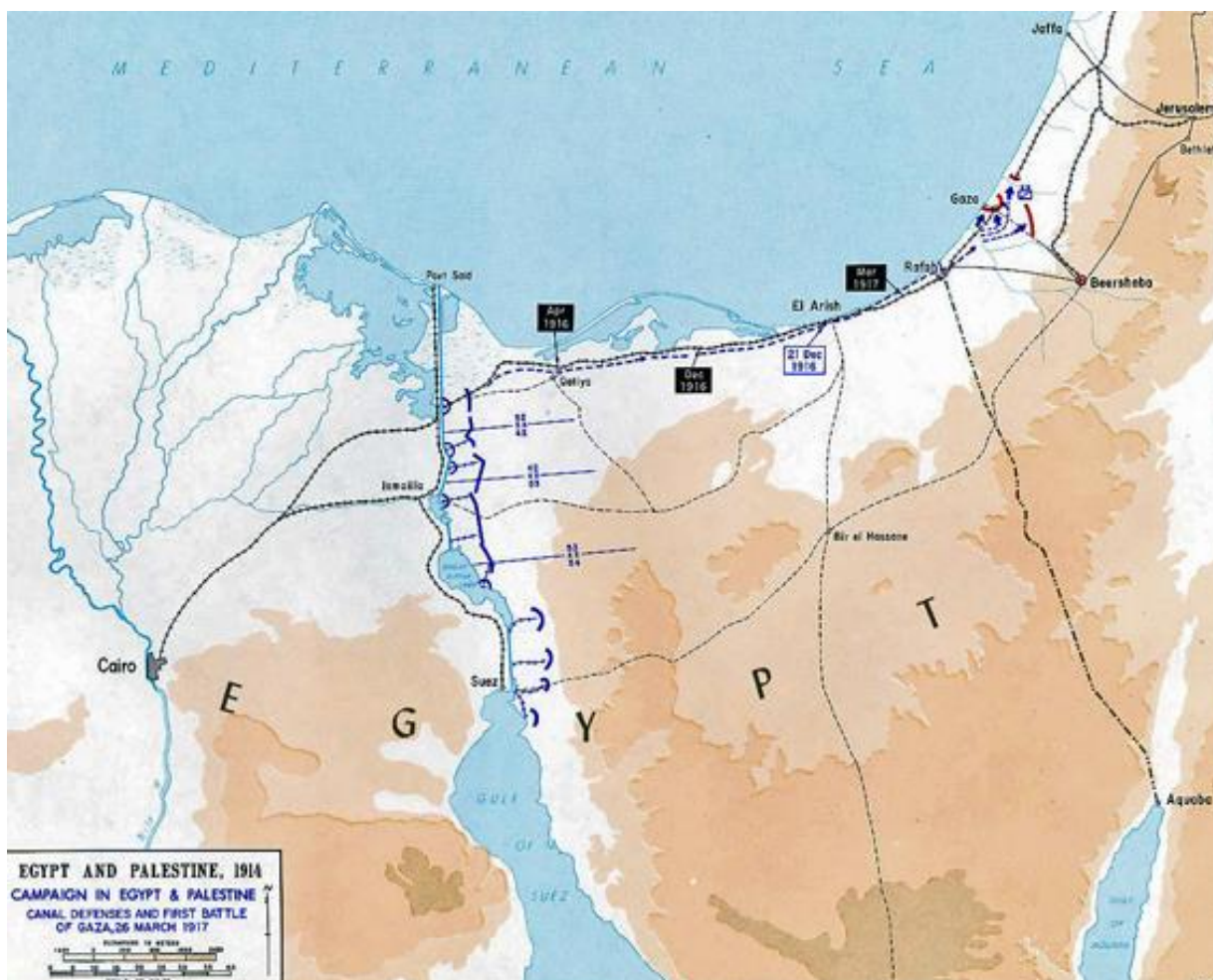
Slaget om Bagdad 1916-1917: Under de kommande sex månaderna utbildade och organiserade britterna en ny armé under befäl av general Maude. En brittisk offensiv inleddes den 13 december 1916. Britterna avancerade upp båda sidor av floden Tigris och tvingade den osmanska armén att ge upp flera befästa positioner längs vägen. General Maude offensiv var metodisk, välorganiserad och framgångsrik. I februari 1917 återerövrades Kut. Den 11 mars 1917 tågade britterna in i Bagdad.

Slutet på kriget i Mesopotamien: Britterna startade en ny offensiv i slutet av februari 1918. Efter att ha brutit igenom och omringat stora delar av den osmanska armén så kapitulerade Khalil Pasha och den turkiska 6:e armén den 30 oktober 1918. Därefter marscherade de brittiska soldaterna till Mosul (14 november 1918). Britterna förlorade 92 000 soldater i kriget i Mesopotamien. De Osmanska förlusterna är okända men britterna tillfångatog sammanlagt 45 000 Osmanska soldater. De allra flesta av det brittiska imperiets styrkor i denna kampanj rekryterades från Indien.

MELLERSTA ÖSTERN – PALESTINA 1915-1918

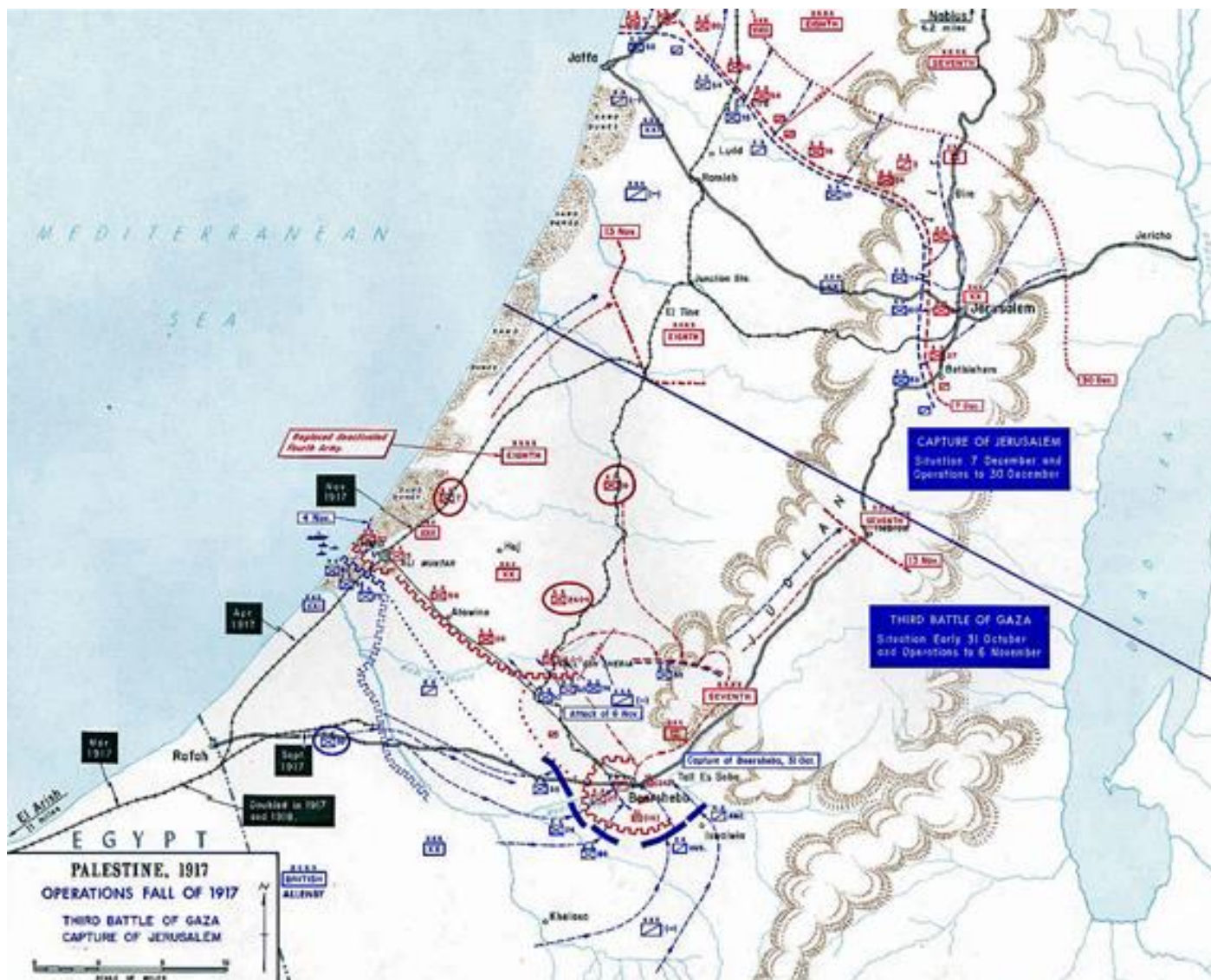
Under 1915 så börjar den brittiska armén som är stationerad i Egypten att försöka övertala de araber som bor vid Röda havet samt de som bor i inlandet på den arabiska halvön (i dagens Saudiarabien) att revoltera mot det Osmanska Riket. Den brittiska befälhavaren i Kairo förhandlade med Husain Ibn Ali, Sharif av Mecka. Den brittiska regeringen lovade bl.a. att stödja återupprättandet av kalifatet under hans ledning om han stödde deras anfall mot osmanerna (i de s.k. **McMahon-Husain-avtalet**)

Med stöd av detta avtal så proklamerade araberna på den arabiska halvön 1916 en allmän revolt för att ”befria Mellersta Östern från alla främlingar”. Denna revolt leddes av Husain Ibn Ali’s två söner: Faisal och Abdullah. Den legendariske brittiske kaptenen T.E. Lawrence agerade envoyé åt arabbyrån i Kairo och han lyckades hjälpa till att ena de olika arabiska stammarna och få till stånd ett omfattande gerillakrig mot osmanernas militära infrastruktur. Britterna gick nu på offensiven och attackerade österut in i Palestina.

Karta över de brittiska truppernas attack via Sinai upp till Gaza 1917

1916 (maj) så slöt Storbritannien dessutom ett hemligt avtal med Frankrike som gick ut på att de skulle dela upp Mellersta Östern i två intressesfärer efter kriget (**Sykes-Picot avtalet**). Den arabiska revolten blev en succé och en ovärderlig hjälp för General Allenby i dennes erövring av Palestina 1917. I slutet av 1917 hade Allenbys egyptiska expeditionskåren krossat det osmanska försvaret, erövat Gaza och sedan intagit Jerusalem.

Karta över den fortsatta kampanjen vid Gaza och Jersulems erövring

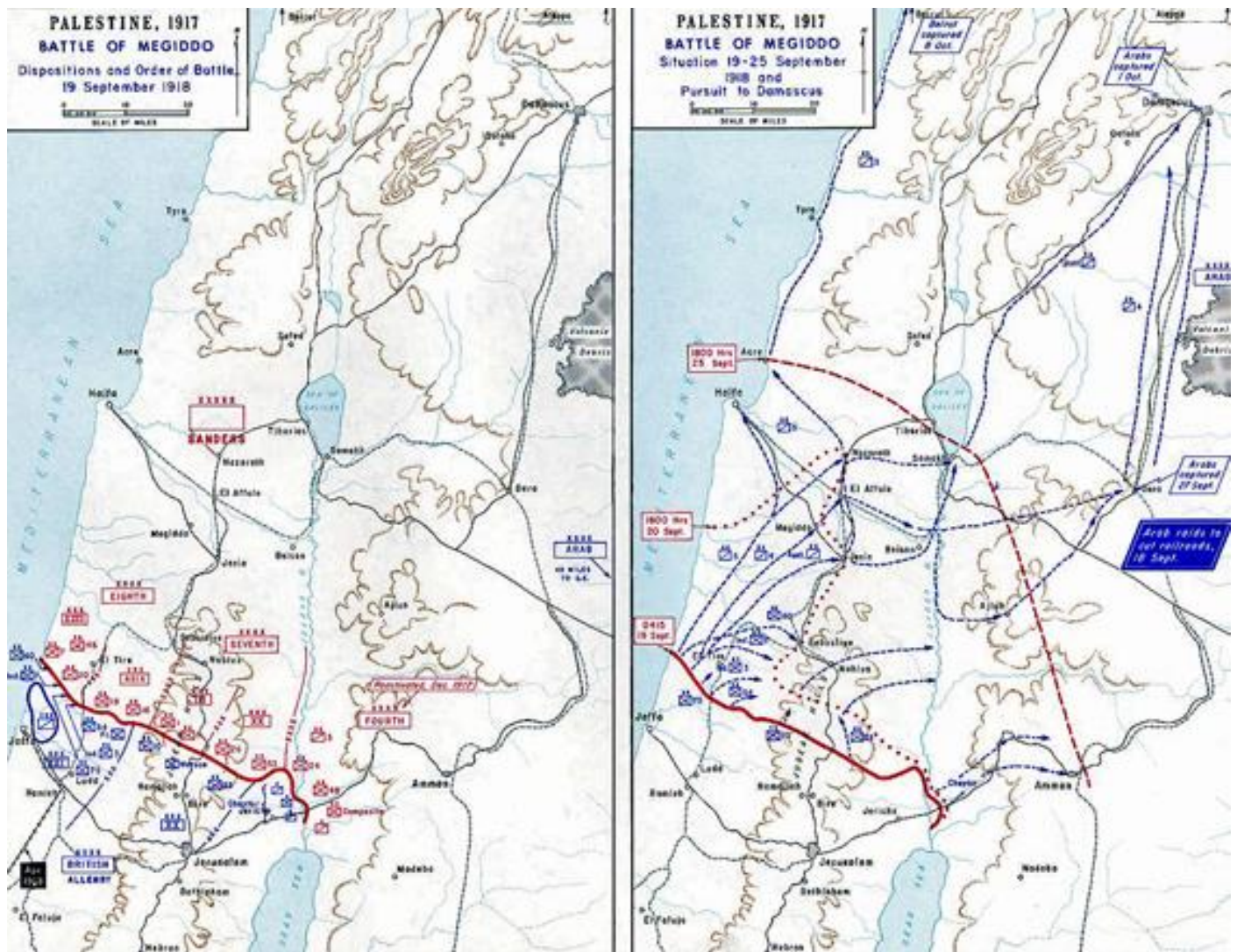
Under 1917 så slöt Storbritannien ännu ett avtal som gick ut på att verka för bildandet av en judisk stat i detta område – i Palestina (**Balfourdeklarationen**). Så Storbritannien gav i princip tre olika löften angående Mellersta Östern 1915-1917:

1. **McMahon-Husain-avtalet:** Ett enat Arabien under arabiskt styre
2. **Sykes-Picotavtalet:** Uppdelning av Mellersta Östern i en brittisk och en fransk intressesfär
3. **Balfourdeklarationen:** Bildandet av en judisk stat i Palestina

Dessa löften till olika grupper kom att orsaka problem i framtiden...

1918: Slaget vid Megiddo mellan den 19-21 september 1918 var den slutgiltiga segern i den brittiske General Edmund Allenbys Palestinaoffensiv. Turkarna blev mycket överraskade när britterna plötsligt stormade Megiddo. De turkiska trupperna påbörjade en fullskalig reträtt. Brittiskt flyg(!) bombade de flyende osmanska trupperna från luften och inom en vecka hade den turkiska armén upphört att existera som en fungerande militär styrka. Australiska trupper marscherade in i Damaskus den 30 september 1918. T.E. Lawrence och hans arabiska trupper anlände till Damaskus nästa dag för att ta emot den "officiella kapitulationen". Kriget i Palestina var över! Den turkiska regeringen undertecknade ett vapenstillestånd den

28 oktober 1918 och kapitulerade helt och hållet två dagar senare. 600 år av osmanskt styre över Mellersta Östern tog nu slut.

Samtliga länder förutom Tyskland hade nu slutit vapenstillestånd och/eller kapitulerat. Klockan 11:00 den 11/11 så accepterade den tyska generalstaben ett vapenstillestånd. Första Världskriget var därmed över!

VAPEN OCH ANDRA INNOVATIONER UNDER FÖRSTA VÄRLDSKRIGET

Kulsprutan: Kulsprutan uppfanns inte under första världskriget, men den utvecklades till ett otäckt effektivt vapen. En enda person med en kulspruta som satt i ett skydd kunde enkelt döda hundratals fiendesoldater. Kulsprutorna sköt tio skott i sekunden med en kraft som kunde skjuta igenom en tegelmur på flera hundra meters avstånd.

Långskjutande artilleri: När man använde kanoner i tidigare krig så tittade skytten på målet och siktade med kanonen ungefär som med ett gevär. Under första världskriget byggde man kanoner som sköt så långt att man inte såg var granaterna hamnade. För att kunna rikta in elden på ett bra sätt var man tvungen att ha en "eldledare". En person som satt med en telefon vid fronten och som kunde tala om för de som sköt med kanonen om de t.ex. sköt för högt eller för långt till vänster om målet så att skyttarna kunde ändra inställningen av kanonen för att få en fullträff.

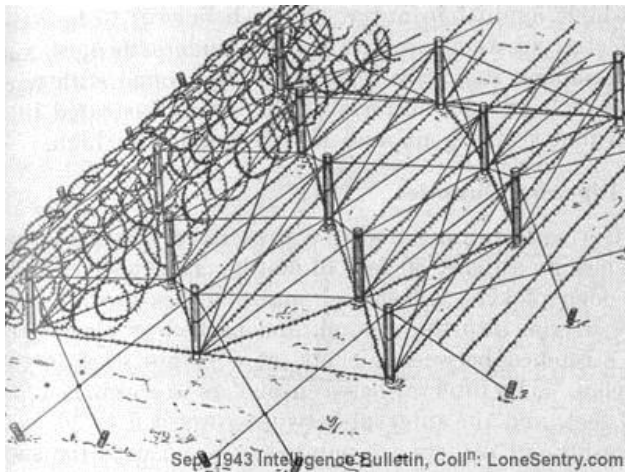
Högexplosiva granater: Tidigare sköt man kulor med kanonerna, ungefär som stora järnkulor som man fyllde med skrot. Under första världskriget fyllde man kanonkulorna med sprängämnen och blykulor. När granaten träffade marken exploderade den och skickade iväg blykulorna och annat splitter runtomkring sig med en dödlig effekt.

Handgranater: Man hade använt handgranater tidigare i krig, men de handgranater man använde under första världskriget hade en säkring och en högexplosiv laddning med stålbitar runtomkring, ungefär som de högexplosiva granaterna. Det gjorde att en enda soldat utrustad med handgranater kunde göra lika mycket skada som en kanon gjorde några år tidigare.

Eldkastare: Tyskarna uppfann eldkastarna, ett fruktat vapen som bestod av en tub med komprimerad luft och en oljetank. När man använde eldkastaren spred den ut ett oljemoln som antändes till en lång stråle av brinnande olja. Eldkastarna var effektiva i skyttegravarna men de som bar eldkastarna var lätta att träffa och döda eftersom eldkastarens räckvidd var så kort.

Taggtråd: Taggtråd hade funnits sedan 1870 talet för att stängla in kor och andra kreatur. Under första världskriget satte man upp stora fält med taggtråd för att stoppa upp fiendens soldater när de anföll så att de var lättare att döda.

Lastbilar: Under första världskriget använde man sig främst av järnvägar för att transportera krigsmateriel, men det är också det första krig där lastbilar kom till användning för att snabbt få fram materiel mellan järnvägsstationerna och fronten. På en del lastbilar monterade man kanoner...

Giftgas: Man använde giftgas under första världskriget, trots att man kommit överens om att inte göra det innan kriget, för att det var ett enkelt sätt att döda soldater som grävt ner sig i bunkrar och skyttegravar. Man använde klorgas som blev till syra i kontakt med fukt och frätte sönder ögon och lungor. Man använde senapsgas som orsakade brännskador på huden och som kunde ligga kvar i gropar flera dagar efter gasattacken. Man använde fosgen, en luktlös gas som dödar om man andas in den genom att lungorna fylls med blod och man kvävs till döds. För att skydda sig utvecklade man gasmasker. De fungerade mot både klorgas och fosgen, men inte mot senapsgas.

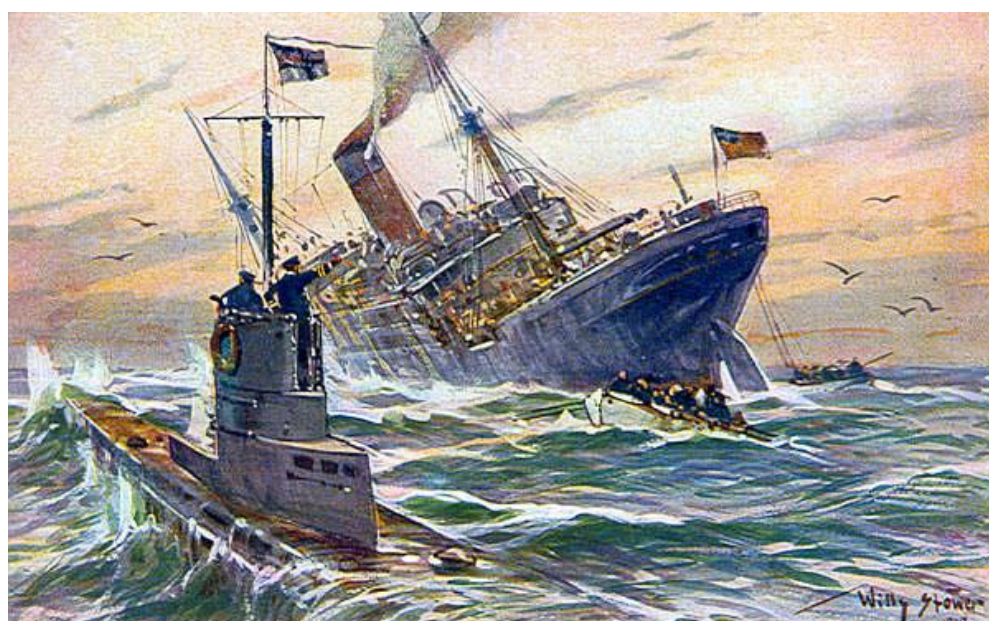
Stridsvagnar (tanks): Genom att sätta en tjock ståltank på en bandtraktors underrede och sedan montera in kulsprutor eller kanoner i den byggde man de första stridsvagnarna. Det hemliga kodnamnet för uppfinningen var "tank", ett namn som vi använder än idag. I början var de dåliga och nästan oanvändbara men i slutet av kriget hade man förbättrat dem så mycket att alla större arméer använde dem. Man hade stridsvagnar av flera olika anledningar: De kunde rulla igenom taggtrådshinder som stoppade upp soldaterna; de kunde rulla rätt över skyttegravar och andra hinder; soldater som gick bakom stridsvagnarna var skyddade från fiendens kulor; det var ett effektivt sätt att få fram tunga vapen som kulsprutor och kanoner ända fram till fiendens skyttegravar.

Flygplan: Flygplanen uppfanns före första världskriget men utvecklades fantastiskt mycket på de fyra år kriget varade. I början användes de mest för spaning, men efter det att man kommit på hur man skulle montera in kulsprutor som inte sköt sönder propellern när man sköt med dem användes planen även för att skjuta på soldater på marken och andra flygplan. Mot slutet av kriget började man bygga tunga bombplan som kunde flyga långt bakom fronten och bomba mål som inte kanonerna kom åt.

Luftvärn: Då flygplan blev allt vanligare uppfann man metoder för att skydda sig mot dem. Flygplanen flög inte snabbt, 100-300 km/h och man kunde skjuta ner dem med ett gevär om man var väldigt skicklig. Annars utvecklade man både kulsprutor och luftvärnskanoner för att få bort flygplanen. Luftvärnskanonerna hade granater som exploderade på en förinställd höjd så att splinter från granaten skulle skada flygplan runt omkring så mycket att de störtade. Ett annat sätt att skydda sig från fiendliga flygplan var att skicka upp ballonger som hängde fast i en stålvajer, sk. "spärrballonger". Tanken var att flygplanens vingar skulle skadas och flygplanen störta om de flög in i vajrarna. Spärrballonger användes främst runt viktiga bombmål som fabriker.

Undervattensbåtar (U-båtar): Inte heller undervattensbåtarna uppfanns under första världskriget, men främst tyskarna utvecklade dem så att de blev effektiva nog att vara ett hot mot framför allt Englands flotta. Engelsmännen ville inte satsa pengar på att utveckla U-båtar eftersom man ansåg dem vara "osportsliga".

PRESIDENT WILSONS 14 PUNKTER – JANUARI 1918

1. Det skall ej förekomma några hemliga avtal mellan olika stater. Alla internationella traktat skall öppet förhandlas och samtliga krav skall redovisas öppet. (*"Inga hemliga avtal"*)
2. Full frihet skall råda för all sjöfart utanför territorialgränserna både i fred som krig, utom när hamnarna stängs helt eller delvis på grund av konflikter för att hävda internationella avtal. (*"Fritt hav"*)
3. Samtliga ekonomiska barriärer för internationell handel skall så vitt som möjligt tas bort för alla de länder som i fred sluter sig samman och önskar ha det så. (*"Fri handel på lika villkor"*)
4. Gemensamma garantier skall utfärdas för nationella nedrustningar som har ett gemensamt lägsta mål som skall syfta till att endast garantera den inre nationella säkerheten. (*"Garanterad gemensam nedrustning"*)
5. En uppriktig och opartisk prövning av de koloniala kraven vid skiljaktigheter mellan en kolonialmakt och ett kolonialland där det inhemska folkets krav skall väga lika tungt som de rimliga krav den styrande makten har. (*"Opertisk prövning av koloniala krav med respekt för de infödda"*)
6. Ryssland skall utrymmas och det skall slutas ett avtal som löser de olika frågor som angår Ryssland och som kan säkra ett bra och fritt samarbete mellan olika nationer i världen samtidigt som det respekterar Rysslands rätt att själv bestämma sin egen politiska utveckling och sin nationella politik. Låt landet sedan välja att själv bli medlem i de fria nationernas samfund med de institutioner som de själva valt, ja till och med mer än det: landet bör få all den hjälp det behöver och själv önskar få. Den behandling Ryssland kommer få av sina systemationer de närmaste månaderna kommer vara en prövning av deras goda vilja, deras förståelse för landets behov oavsett egna intressen, endast utifrån deras egen kloka och osjälviska sympati. (*"Tillbakadragande av alla främmande trupper från Ryssland..."*)
7. Den belgiska självständigheten skall återupprättas och samtliga nationer skall respektera landets rätt att själv välja sin väg i förhållandet till andra nationer. Utan en dylik upprättelse skall den internationella rättssäkerheten för alltid vara sviken. (*"Tyska trupper skall evakuera allt ockuperat område i Belgien som också skall få garantier för sin självständighet"*)
8. Allt franskt område skall utrymmas av främmande trupper och Tyskland skall återlämna Elsass-Lothringen till Frankrike, ett område som Preussen orättfärdigt tog år 1871 och på så sätt bidrog till att göra världen osäker de följande 50 åren. (*"Elsass-Lothringen skall återlämnas till Frankrike"*)
9. Italiens gränser skall justeras så att de tar hänsyn till den nationella identiteten hos invånarna. (*"Italien"*)
10. De olika nationella grupper som styrs av Kejsardömet Österrike-Ungern skall ha möjlighet att bestämma sin självständiga politiska framtid. (*"Självständig utveckling för folken i Kejsarriket Österrike-Ungern"*).
11. Rumänien, Serbien och Montenegro skall utrymmas av främmande trupper. Erövrade område skall återlämnas. Serbien skall få fri och säker tillgång till kusten och det inbördes förhållandet mellan de olika balkanstaterna skall bli fastslaget vid en fredskonferens efter historiska principer för nationell tillhörighet och medborgarskap. Det skall också upprättas garantier för de olika balkanstaternas politiska, ekonomiska självständighet och deras territoriella integritet. (*"Självständighet för ockuperade områden på Balkan. Serbien skall få tillgång till Medelhavet. Gränser skall dras efter nationalitetsprinciper"*).
12. De turkiska delarna av det Osmanska Riket skall försäkras självständighet men de andra folkslag som nu är under turkiskt styre skall få fullständiga garantier för sin frihet och en ohindrad självständig utveckling. Dardanellerna skall öppnas för all internationell sjöfart och handel. (*"Självständig utveckling för icke-turkar i det f.d. Osmanska Riket samt fri sjöfart genom Dardanellerna"*).
13. En självständig polsk nation skall bli upprättad och den bör omfatta de landområden där det bor en otvivelaktig polsk befolkning. Den skall ha fri och säker tillgång till kusten och dess politiska självständighet samt territoriella integritet skall säkerhetsställas genom internationella avtal. (*"Självständigt Polen med tillgång till Östersjön"*)
14. Det skall grundas ett internationellt förbund mellan folk med klara avtal som kan garantera politisk självständighet och territoriell integritet både för stora och små stater. (*"Nationernas Förbund"*)

10 November, 1918 Vapenstilleståndskrav

1. Träder i kraft sex timmar efter underskrift.
2. Omedelbar utrymning av Belgien, Frankrike, Alsace-Lorraine, som skall vara avslutad inom 14 dagar. Kvarvarande trupper i dessa områden kommer antingen fängslas eller bli tagna som krigsfångar.
3. Överlämna 5000 kanoner (mestadels tunga), 30 000 kulsprutor, 3000 granatkastare, 2000 flygplan.
4. Evakuera den vänstra stranden av floden Rhen; Mainz, Koblenz, Köln, som skall ockuperas av de allierade inom en 30 kilometers radie
5. Den högra stranden av Rhen skall vara en neutral zon 30 till 40 kilometer bred, evakuera inom 11 dagar
6. Ingenting får flyttas från Rhens vänstra strand, samtliga fabriker, järnvägar, etc. skall lämnas intakta
7. Överlämna 5000 lokomotiv, 150,000 järnvägsvagnar, 10,000 lastbilar.
8. Underhåll av de allierade ockupationstrupperna skall ombesörjas av Tyskland.
9. I öst skall samtliga trupper dragas tillbaka bakom de gränser som gällde den 1:a Augusti, 1914, inget exakt klockslag och datum är bestämt
10. Uppgörelserna vid Brest-Litovsk och Bukarest ogiltigförklaras.
11. Villkorlös kapitulation av Östafrika.
12. Återlämnande av den belgiska bankens tillgångar, samt Rysslands och Rumäniens guld.
13. Utlämnande av krigsfångar utan några krav.
14. Överlämna 160 u-båtar, 8 jagare, 6 fregatter; resten av flottan skall avväpnas och kontrolleras av de allierade i neutrala eller allierade hamnar.
15. Försäkran om frihandel genom Kattegatt; röjning av minfält och ockupation av samtliga befästningar och batterier, som skulle kunna förhindra sjöfarten.
16. Blockaden fortsätter. Samtliga tyska skepp skall omhändertas.
17. Alla tyska restriktioner på den neutrala sjöfarten skall tas bort
18. Vapenstilleståndet varar i 30 dagar

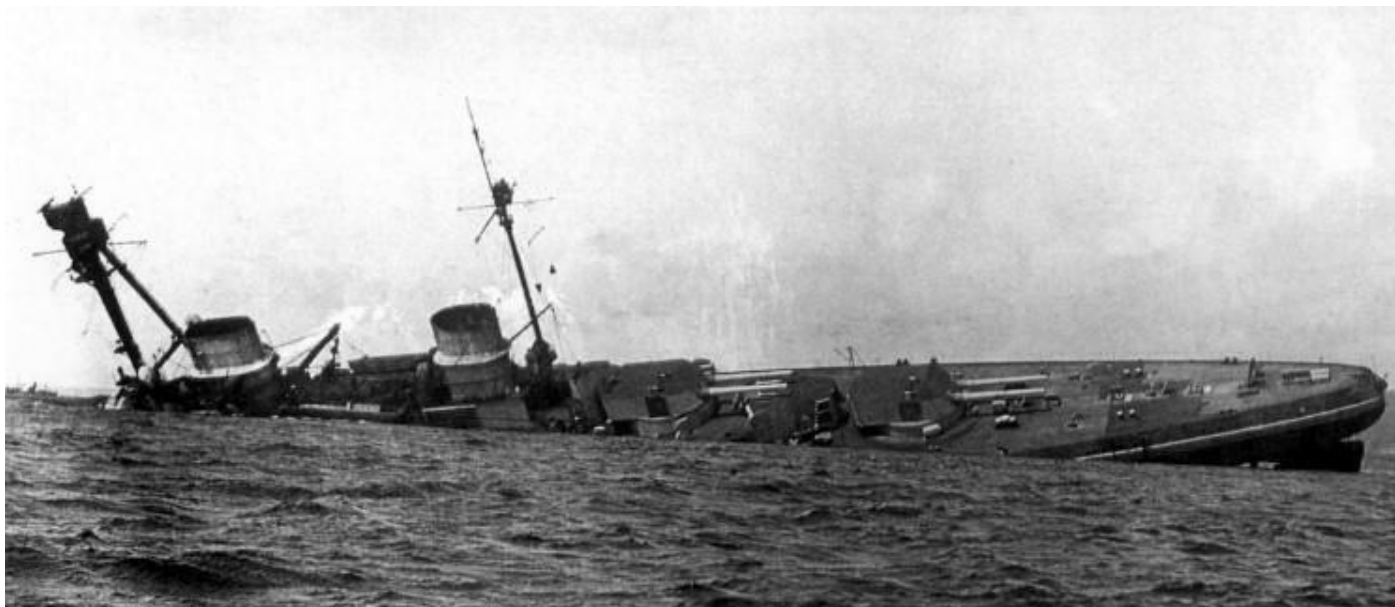
7/5 1919 FREDSKRAVEN PRESENTERAS – TYSK REAKTION

Diktat: Den tyska reaktionen på de hårda kraven som presenterades den **7 maj 1919** var kraftig. Tyskland hade mycket svårt att acceptera det. Inga utländska trupper hade lyckats ta sig över de tyska gränserna och de tyska soldaterna hade fått gå hem i sina uniformer med sina vapen. Med tysk medias hjälp så såg det därför ut som Tyskland ej hade blivit besekrat utan att de nu skulle kunna sätta sig ned och förhandla om fred. Därför var bitterheten stor då man fick reda på att man ej skulle kunna förhandla utan att man fick ett diktat som man var tvungen att skriva på...

General Hindenburgs reaktion: När den tyske generalen Hindenburg tillfrågades om Tyskland kunde försvara sig om de ej skrev under fredsfördraget upp kriget igen så svarade han (efter att ha talat med generalstabchefen Groener) att den tyska arméns situation var ohållbar, men han tillade att han hellre skulle kämpa på sina bara knän än att underteckna detta fördrag...

Protest i Versailles: Greve Brockdorff-Rantzau (ordförande för den tyska delegationen vid Versailles) gav ett långt tal till de tre allierade ledarna där han kritiserade deras fredsförslag. Efter några dagar så sände den tyska delegationen ett motförslag som var baserat på Wilsons 14 punkter. Detta motförslag var såpass välskrivet att den brittiska delegationen övervägde att acceptera det. Dock så fanns det inga möjligheter att Frankrike och Clemenceau skulle godkänna det...

Den tyska flottan sänks: Som följd av det tyska nederlaget under första världskriget blev den tyska flottan tillbakahållen i Scapa Flow i väntan på fredsförhandlingarna i Versailles. Skeppen kom till Scapa Flow i november 1918 och blev en stor attraktion för öborna. Den 21 juni 1919 gav den tyska amiralen Ludwig von Reuter order om att sänka alla skepp för att förhindra att skeppen skulle komma i brittiska händer. 51 skepp sänktes och 9 sjömän miste livet, de sista omkomna i det första världskriget. Av de 51 skeppen var 10 slagskepp (ett gick på grund och sänktes inte), fem slagkryssare, fem kryssare (tre gick på grund och sänktes inte) och 44 torpedbåtar (fyra gick på grund och blev inte sänkta).

Dock blev det så i slutändan att den tyska delegationen undertecknade fredsfördraget...

RESULTAT FÖRSTA VÄRLDSKRIGET

Här nedan följer en del resultat av Första Världskriget som wikipedia tar upp:

Uppemot **20 miljoner människor dog av direkta krigsorsaker**. Ententmakternas blockad av tyska hamnar före och efter fredsslutet orsakade ytterligare många civila offer. I den svåra epidemien av **spanska sjukan som bröt ut efter krigsslutet och som var direkt relaterad till den krigströtta situationen i Europa dog närmare 50 miljoner!!!!**

De politiska omvälvningarna som följde freden i Versailles och påföljande fredsavtal lade grunden för det moderna Europa. **Flera stormakter gick under genom kriget.**

Österrike-Ungern splittrades

Ryssland blev Sovjetunionen

Osmanska riket blev Turkiet

Flera nya stater blev till: Tjeckoslovakien, Polen, Jugoslavien, Finland, Estland, Lettland och Litauen

Tyskland förlorade sina kolonier i Burundi, Rwanda, Tanzania (det så kallade Tyska Östafrika), Namibia (Tyska Sydvästafrika), Togo, Kamerun och Papua Nya Guinea (Tyska Nya Guinea) samt intressesfärerna i Shandong (Shantung).

Att ententen ingenstans lyckats komma in på tyskt territorium under kriget understödde uppfattningen att tyskarna inte behövde stå som förlorare efter kriget. (Detta kallas ofta för **“dolkstötslegenden“**, som skulle betyda att tyskarna hade kunnat vinna om det inte hade varit för svekfulla politiker i Berlin).

Freden som slöts i Versailles var mycket hård mot Tyskland och krävde landet på enorma skadestånd, vilket bidrog till en känsla av förödmjukelse som i sin tur var grogrund för extremistiska rörelser och som ledde till nazisternas seger och på sikt andra världskriget.

Revolutionen i Ryssland 1917, som hade sin direkta upprinnelse i de svåra förhållanden som rådde under kriget, ledde i förlängningen till bolsjevikernas maktövertagande och till en kommunistisk diktatur. I den oreda som då rådde i Ryssland, blev det 1917 också möjligt för Finland att frigöra sig från det ryska styret, vilket också ledde till **finska inbördeskriget**.

Japan gick in i första världskriget på Ententens sida. **Under första världskriget befäste Japan sin position som stormakt** och striderna som i huvudsak bekämpades mot tyska intressen i Asien inbegrep världens första flyganfall från hangarfartyg. Japanska flottan bistod även Storbritannien och skickade krigsfartyg till Sydafrika och Malta. Japans deltagande i första världskriget resulterade i att Tysklands rättigheter i Shandongprovinsen överfördes till Japan. Vidare annekterade Japan Tysklands mandat över ett antal öar i Stilla havet. **I Ostasien skapade fredsavtalet starka spänningar mellan Kina och Japan**, som båda bistått Ententen i kampen mot centralmakterna, då Tysklands besittningar i Kina (Shandong) kom att överföras till Japan istället för att återlämnas till Kina. De kinesiska delegaterna skrev aldrig på avtalet, och i Kina gav resultatet av fredsförhandlingarna upphov till Fjärde maj-rörelsen. **Motsättningar mellan USA och Japan uppkom även i samband med Versaillesfreden** och upprättandet av Nationernas Förbund. Detta hade bland annat sin upprinnelse med avslåendet av det japanska förslaget om en klausul om jämbördighet mellan raser (genom tillägg till artikel 21 i fördraget om Nationernas Förbund). Motståndet kom från framförallt britterna (efter bland annat lyckad lobbying mot förslaget av Australien och USA). Förslaget (the Racial Equality Proposal, 1919) erhöll en röstmajoritet men ordföranden, tillika USA:s president, Woodrow Wilson förklarade att ett sådant förslag kräver enhällighet. Eftersom flera nationer ej röstade, däribland USA, antogs aldrig förslaget. **Rapporterna från japanska media som följde konferensen bidrog till att den japanska folkliga opinionen gentemot väst, och USA i synnerhet, försämrades.**

Olika fredsuppgörelser efter Första världskriget – 12st!

1. **Brest-Litovsk** (3 mars 1918). Mellan **Ryssland** och centralmakterna.
2. **Bukarest** (7 maj 1918). Mellan **Rumänien** och Tyskland.
3. **Versailles** (28 juni 1919). Mellan **Germany** och de allierade.
4. **Saint-Germain-en-Laye** (10 september 1919). Mellan **Österrike** och de allierade.
5. **Neuilly-sur-Seine** (27 november 1919). Mellan **Bulgarien** och de allierade.
6. **Trianon** (4 juni 1920). Mellan **Ungern** och de allierade.
7. **Sèvres** (10 augusti 1920). Mellan det **Osmanska Imperiet (Turkiet)** och de allierade.
8. **Riga** (18 mars 1921). Mellan Ryssland och **Polen**.
9. **USA och Österrike** (24 augusti 1921)
10. **USA och Tyskland** (25 augusti 1921)
11. **USA och Ungern** (29 augusti 1921)
12. **Lausanne** (24 juli 1923). Mellan det **Osmanska Imperiet (Turkiet)** och de allierade.

“Varför blev Tyskland så hårt behandlade vid fredskonferens i Versailles?”

Versaillefördraget: Tyskland hade levt i tron att detta skulle bli en fredsförhandling där man skulle utgå från de 14 punkter som den amerikanske presidenten Wilson hade presenterat i januari 1918: **Wilson's 14 punkter** - så blev det ej! Varför blev då Tyskland så illa behandlade?

- Tyskland kunde ej fortsätta kriget ensamt – **deras allierade var redan slagna** och hade gett upp
- **de hårda vapenstillståndskraven** – Tyskland hade brist på kanoner, kulsprutor, flygplan, skepp...
- **blockaden av de tyska hamnarna** hade utarmat Tyskland som led behov av både mat och andra råvaror. Denna flottblockad hävdades inte förrän fredsavtalet var underskrivet.

- **Tysklands fredsavtal med Ryssland:** En av de primära orsakerna var ett fredsfördrag som slöts i mars 1918 – i Brest-Litovsk mellan Ryssland och Tyskland och hennes allierade. Fredsvillkoren var katastrofala för Ryssland:

- *Estland, Lettland, Litauen och Polen skulle överlämnas till Tyskland och Österrike-Ungern*
- *Områden i södra Kaukasus skulle överlämnas till Turkiet*
- *Finland, Georgien och Ukraina skulle få sin självständighet*
- *6000 miljoner mark skulle betalas i krigsskadestånd*
- *I detta avtal så förlorade Ryssland ungefär 26% av sin befolkning; 32% av all uppodlad jord; 33% av sina industrier och 75% av järn och kolfyndigheterna*

Då var det Tyskland som behandlade Ryssland hårt och därför kunde segrarmakterna vid Versailles se en viss rättvisa i att behandla Tyskland hårt.

- **Frankrikes attityd:** En annan orsak var den tuffa attityden hos den franske Premiärministern George Clemenceau (som gick under smeknamnet “Tigern”)...

Enligt fredsfördraget som undertecknades i **Versailles den 28 juni 1919** tvingades Tyskland:

- Lämna ifrån sig stora landområden, som istället införlivades med omkringliggande länder. Det innebar att Tyskland förlorade stora industriella och ekonomiska resurser. Bland annat viktiga järnmalmstillgångar och en tredjedel av sina koltillgångar. Omkring tio miljoner tyskar hamnade utanför Tysklands nya gränser. Alla kolonier förlorades.
- Avrustas militärt. Tyskland fick ha en armé med högst 100 000 man och med endast lättare vapenutrustning, en marinkår med högst 15 000 man och inget flygvapen. Den allmänna värnplikten förbjöds. Den tyska gränzonen mot väst, Rhenlandet, skulle vara demilitariserat.
- Betala ett enormt krigsskadestånd på 132 miljarder guldmärk, som skulle betalas av med 2-3 miljarder årligen i 42 år. Produktions- och transportmedel (fabriker, gruvor, maskiner, större handelsfartyg m.m.) och alla tillgångar utomlands beslagtogs av segrarmakterna. Miljoner ton av den tyska kolproduktionen skulle levereras till bland annat Frankrike. (OBS: Den sista avbetalningen gjordes 2010...)
- Erkänna att Tyskland ensamt bar skulden för kriget – **§231**